

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

11. dubna 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2003/88/ES – Úprava pracovní doby – Ochrana bezpečnosti a zdraví pracovníků – Maximální délka týdenní pracovní doby – Referenční období – Klouzavé nebo pevné referenční období – Odchylka – Zaměstnanci policie“

Ve věci C-254/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Conseil d'État (státní rada, Francie) ze dne 4. dubna 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 12. dubna 2018, v řízení

Syndicat des cadres de la sécurité intérieure

proti

Premier ministre,

Ministre de l'Intérieur,

Ministre de l'Action et des Comptes publics,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení A. Arabadžev, předseda senátu, T. von Danwitz, E. Levits, C. Vajda (zpravodaj)
a P. G. Xuereb, soudci,

generální advokát: G. Pitruzzella,

vedoucí soudní kanceláře: V. Giacobbo-Peyronnel, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 29. listopadu 2018,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Syndicat des cadres de la sécurité intérieure P. Gernezem, avocat,
- za francouzskou vládu R. Coesmem, jakož i A.-L. Desjonquères a E. de Moustier, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi C. Valero a M. van Beekem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 28. února 2019,

* Jednací jazyk: francouzština.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 písm. b), článku 16 písm. b), čl. 17 odst. 3 a čl. 19 prvního pododstavce směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby (Úř. věst. 2003, L 299, s. 9; Zvl. vyd. 05/04 s. 381).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Syndicat des cadres de la sécurité intérieure (odborový svaz vyšších příslušníků složek vnitřní bezpečnosti, dále jen „SCSI“) na jedné straně a Premier ministre (předseda vlády, Francie), ministre de l'Intérieur (ministr vnitra, Francie), jakož i ministre de l'Action et des Comptes publics (ministr veřejné správy a veřejných rozpočtů, Francie) na straně druhé ohledně referenčního období použitého pro výpočet průměrné délky týdenní pracovní doby úředníků ve službě u státní policie.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 89/391/EHS

- 3 Článek 2 směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci (Úř. věst. 1989, L 183, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 349) stanoví:

„1. Tato směrnice se vztahuje na všechny činnosti veřejného i soukromého sektoru (průmysl, zemědělství, obchod, administrativní činnosti, služby, vzdělání, kulturu, zábavu atd.).

2. Tato směrnice se nevztahuje na činnost určitých veřejných služeb, například ozbrojených sil nebo policie, nebo na určité činnosti civilní ochrany, jejichž zvláštní povaha odporuje této směrnici.

V těchto případech musí být s ohledem na cíle této směrnice zajištěna v co největší míře bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců.“

Směrnice 2003/88

- 4 Bod 15 odůvodnění směrnice 2003/88 zní následovně:

„Vzhledem k otázkám, které by mohla úprava pracovní doby v rámci podniku vyvolat, je žádoucí stanovit pružnost při uplatňování některých ustanovení této směrnice, přitom je však třeba zajistit soulad se zásadami bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků.“

- 5 Článek 1 směrnice 2003/88 uvádí:

„[...]

2. Tato směrnice se vztahuje na

- a) minimální doby denního odpočinku, odpočinku v týdnu a dovolenou za kalendářní rok, na přestávky a maximální týdenní pracovní dobu a

b) některé aspekty noční práce, práce na směny a rozvržení práce a pracovní doby.

3. Tato směrnice se vztahuje na všechna odvětví činností, veřejná i soukromá, ve smyslu článku 2 směrnice 89/391/EHS, aniž jsou dotčeny články 14, 17, 18 a 19 této směrnice.

[...]

4. Ustanovení směrnice 89/391/EHS jsou plně použitelná na otázky uvedené v odstavci 2, aniž jsou dotčena přísnější nebo zvláštní ustanovení obsažená v této směrnici.“

6 Článek 3 směrnice 2003/88 týkající se denního odpočinku stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby každý pracovník měl nárok na minimální denní odpočinek po dobu 11 po sobě jdoucích hodin během 24 hodin.“

7 Článek 5 této směrnice, nadepsaný „Týdenní doba odpočinku“, stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby za každé období sedmi dnů měl každý pracovník nárok na minimální nepřetržitý odpočinek v délce 24 hodin a navíc jedenáctihodinový denní odpočinek stanovený v článku 3.

[...]“

8 Článek 6 uvedené směrnice, nadepsaný „Maximální délka týdenní pracovní doby“, zní následovně:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby v souladu s potřebou chránit bezpečnost a zdraví pracovníků:

[...]

b) nepřekračovala průměrná délka pracovní doby pro každé období sedmi dnů včetně přesčasů 48 hodin.“

9 Článek 16 této směrnice, nadepsaný „Referenční období“, stanoví:

„Členské státy mohou stanovit

[...]

b) pro použití článku 6 (maximální týdenní pracovní doba) referenční období nepřesahující čtyři měsíce.

Doby placené dovolené za kalendářní rok přiznané podle článku 7 a doby volna z důvodů nemoci se nezahrnují nebo jsou při výpočtu průměru neutrální;

[...]“

10 Článek 17 směrnice 2003/88 obsahuje zejména následující odchylky:

„[...]

2. Odchyly stanovené v odstavcích 3, 4 a 5 mohou být přijaty prostřednictvím právních a správních předpisů nebo prostřednictvím kolektivních smluv či dohod uzavřených mezi sociálními partnery za předpokladu, že jsou dotyčným pracovníkům poskytnuty rovnocenné náhradní doby odpočinku nebo že ve výjimečných případech, kdy není z objektivních důvodů možné poskytnout tyto náhradní doby odpočinku, je dotyčným pracovníkům poskytnuta náležitá ochrana.

3. V souladu s odstavcem 2 tohoto článku se lze odchýlit od článků 3, 4, 5, 8 a 16:

[...]

b) v případě činností souvisejících se zajištěním ostrahy nebo dozoru vyžadujících neustálou přítomnost za účelem ochrany majetku a osob, zejména v případě hlídačů a správců nebo bezpečnostních firem;

c) v případě činností zahrnujících nutnost nepřetržité služby nebo výroby [...].

[...]“

11 Článek 19 této směrnice, nadepsaný „Omezení odchylek od referenčních období“, stanoví v prvním a druhém pododstavci následující:

„Možnost odchýlit se od čl. 16 písm. b), stanovená v čl. 17 odst. 3 a v článku 18, nesmí mít za následek stanovení referenčního období delšího šesti měsíců.

Členské státy mají však možnost za předpokladu, že dodržují obecné zásady bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků, dovolit z objektivních nebo technických důvodů nebo z důvodů týkajících se organizace práce, aby byla kolektivními smlouvami nebo dohodami uzavřenými mezi sociálními partnery stanovena referenční období, která v žádném případě nepřesahují 12 měsíců.“

Francouzské právo

12 Článek 3 décret no 2000-815, du 25 août 2000, relatif à l'aménagement et à la réduction du temps de travail dans la fonction publique de l'État et dans la magistrature (nařízení č. 2000-815 ze dne 25. srpna 2000 o úpravě a zkrácení pracovní doby ve státní službě a v soudnictví) (JORF ze dne 29. srpna 2000, s. 13301), ve znění nařízení č. 2011-184 ze dne 15. února 2011 (JORF ze dne 17. února 2011, s. 2963), stanoví:

„I. – Při organizaci práce musí být dodrženy níže uvedené minimální záruky.

Skutečná délka týdenní pracovní doby včetně přesčasů nesmí překročit čtyřicet osm hodin během téhož týdne ani čtyřicet čtyři hodin v průměru během kterýchkoli dvanácti po sobě jdoucích týdnů a doba týdenního odpočinku zahrnující v zásadě neděli, nemůže být nižší než 35 hodin.

[...]

II. – Od pravidel uvedených v bodě I se lze odchýlit pouze v případech a za podmínek uvedených níže:

a) Pokud to trvale vyžaduje samotný účel dotčené veřejné služby, a to zejména ochrana osob a majetku, a to nařízením Conseil d'État (státní rada) přijatém případně po vydání stanoviska výboru pro hygienu a bezpečnost, ministerského technického výboru a Conseil supérieur de la fonction publique (ústřední rada pro veřejnou službu, Francie), které stanoví protiplnění přiznaná kategoriím dotčených úředníků;

[...]“

- 13 Článek 1 décret no 2002-1279, du 23 octobre 2002, portant dérogations aux garanties minimales de durée du travail et de repos applicables aux personnels de la police nationale (nařízení č. 2002-1279 ze dne 23. října 2002 o výjimkách z minimálních záruk týkajících se délky pracovní doby a doby odpočinku, které platí pro zaměstnance státní policie) (JORF ze dne 25. října 2002, s. 17681), ve znění nařízení č. 2017-109 ze dne 30. ledna 2017 (JORF ze dne 31. ledna 2017), zní následovně:

„Pro účely organizace práce úředníků činných ve službách státní policie se použijí odchylky od minimálních záruk uvedených v bodě I článku 3 výše uvedeného nařízení ze dne 25. srpna 2000, pokud to vyžadují úkoly bezpečnosti a veřejného pořádku, kriminální policie a objasňování a získávání informací, které jim jsou svěřeny.

Tato odchylka musí nicméně splňovat následující podmínky:

1. Zjištěná délka týdenní pracovní doby za každé sedmidenní období včetně přesčasů nesmí v průměru překročit 48 hodin za období jednoho pololetí kalendářního roku;

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 14 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že nařízení č. 2002-1279, ve znění nařízení č. 2017-109, upravuje zvláštní pravidla úpravy pracovní doby a doby odpočinku platná pro zaměstnance francouzské státní policie. Toto nařízení zejména v článku 1 stanoví, že zjištěná délka týdenní pracovní doby za každé sedmidenní období včetně přesčasů nesmí v průměru překročit 48 hodin za období jednoho pololetí kalendářního roku;
- 15 Dne 28. března 2017 podal SCSi žalobu u Conseil d'État (státní rada, Francie), kterou se domáhal zrušení tohoto ustanovení. SCSi mimo jiné tvrdí, že uvedené ustanovení tím, že pro výpočet průměrné týdenní pracovní doby používá referenční období vyjádřené jako pololetí kalendářního roku, a nikoli referenční období šesti měsíců, jehož počátek a konec by se v průběhu času proměňoval, porušuje pravidla směrnice 2003/88.
- 16 Předkládající soud se táže, zda je třeba ustanovení článku 6 ve spojení s článkem 16 směrnice 2003/88 vykládat tak, že vyžadují vymezení referenčního období klouzavým způsobem, nebo tak, že ponechávají členským státům možnost, aby rozhodly, zda bude toto období klouzavé či pevné.
- 17 Klade si rovněž otázku, zda si za předpokladu, že jediným možným referenčním obdobím je období klouzavé, může toto období zachovat svou klouzavou povahu, když je v souladu s odchylkou upravenou v čl. 17 odst. 3 písm. b) směrnice 2003/88 prodlouženo na šest měsíců.
- 18 Za těchto podmínek se Conseil d'État (státní rada, Francie) rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba ustanovení článků 6 a 16 [směrnice 2003/88] vykládat tak, že vyžadují klouzavé referenční období nebo tak, že ponechávají členským státům volbu mezi klouzavým a pevným referenčním obdobím?

2) V případě, že je třeba tato ustanovení vykládat tak, že vyžadují klouzavé referenční období, může se možnost poskytnutá článkem 17 odchýlit se od písm. b) článku 16 vztahovat nejen na délku trvání referenčního období, ale také na jeho klouzavou povahu?“

K předběžným otázkám

- 19 Podstatou obou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda článek 6 písm. b), článek 16 písm. b) a článek 19 první pododstavec směrnice 2003/88 musejí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která pro účely výpočtu průměrné délky týdenní pracovní doby stanoví referenční období, která začínají a končí k pevnému kalendářnímu datu, a nikoli referenční období vymezené klouzavě.
- 20 Článek 6 písm. b) uvedené směrnice stanoví, že „průměrná délka pracovní doby pro každé období sedmi dnů včetně přesčasů nesmí překračovat 48 hodin“.
- 21 Článek 16 písm. b) této směrnice stanoví, že pro účely výpočtu průměrné týdenní pracovní doby mohou členské státy stanovit referenční období nepřesahující čtyři měsíce.
- 22 Referenční období uvedené v článku 16 písm. b) směrnice 2003/88 lze podle prvního pododstavce článku 19 této směrnice v určitých případech nebo u určitých činnostech stanovených zejména v čl. 17 odst. 3 uvedené směrnice, jako jsou „činnosti související se zajištěním ostrahy nebo dozoru vyžadující neustálou přítomnost za účelem ochrany majetku a osob“ nebo „činnosti zahrnující nutnost nepřetržitě služby nebo výroby“, prodloužit na základě odchylného ustanovení až na šest měsíců. Ve věci v původním řízení využila Francouzská republika tohoto režimu odchylek u úředníků činných ve službě státní policie.
- 23 Z ustanovení citovaných v bodech 21 a 22 tohoto rozsudku tak vyplývá, že průměrnou délku týdenní pracovní doby lze zjišťovat nikoli za období sedmi dnů, ale za období nazývaná „referenční“, která mohou činit až čtyři měsíce v rámci obecného režimu a až šest měsíců v rámci odchylného režimu. Cílem výpočtu průměrné týdenní pracovní doby za tato referenční období je podle bodu 15 odůvodnění směrnice 2003/88 stanovení určité pružnosti při uplatňování čl. 6 písm. b) této směrnice, tak aby jakékoli překročení maximální týdenní pracovní doby v určitých okamžicích referenčního období mohlo být kompenzováno odpovídajícím zkrácením v jiných okamžicích tohoto období. Není tedy vyžadováno rovnoměrné rozložení počtu pracovních hodin po celou dobu referenčního období (rozsudek ze dne 9. listopadu 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, bod 43).
- 24 Z ustanovení citovaných v bodech 21 a 22 tohoto rozsudku rovněž vyplývá, že pojem „referenční období“ je jednotným pojmem, který má stejný význam v rámci obecného režimu i odchylného režimu a je pojmem, který neobsahuje žádný odkaz na vnitrostátní právo členských států, takže je třeba k němu přistupovat jako k autonomnímu pojmu unijního práva a vykládat jej jednotným způsobem na celém území Unie bez ohledu na kvalifikace použité v členských státech, zejména s přihlédnutím ke znění dotčených ustanovení, jakož i jejich kontextu a cílům sledovaným právní úpravou, jejíž jsou součástí (obdobně viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, bod 38 a citovaná judikatura).
- 25 Otázku, zda lze referenční období vymezit jako období, která začínají a končí k pevně určenému kalendářnímu datu, tedy jako pevná referenční období, nebo jako období, jejichž počátek a konec se nepřetržitě pohybují v průběhu plynutí času, tedy jako klouzavá referenční období, je proto třeba určit s ohledem na znění a kontext článků 16 a 19 směrnice 2003/88, jakož i cíle jí sledované.
- 26 Zaprvé je nutno konstatovat, jak uvedl generální advokát v bodě 46 svého stanoviska, že články 16 a 19 směrnice 2003/88 nestanoví nic ohledně otázky, zda mají být referenční období vymezena pevně nebo klouzavě, a tedy jejich znění nebrání žádné z těchto metod v použití.
- 27 Zadruhé na tuto otázku neumožňuje odpovědět ani kontext, do kterého spadají články 16 a 19 směrnice 2003/88, jak uvedl generální advokát v bodě 58 svého stanoviska.

- 28 Je pravda, že jak uvedly francouzská vláda a Evropská komise ve svých písemných vyjádřeních, Soudní dvůr konstatoval ohledně „období sedmi dnů“ stanoveného v článku 5 směrnice 2003/88 upravujícím „týdenní dobu odpočinku“ a kvalifikovaného Soudním dvorem jako „referenční období“ ve smyslu této směrnice, že referenční období může být v této souvislosti definováno jako pevná doba, v jejímž rámci musí být poskytnut určitý počet hodin nepřetržitého odpočinku nezávisle na okamžiku, kdy jsou tyto hodiny odpočinku poskytnuty (rozsudek ze dne 9. listopadu 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, bod 43). Francouzská vláda vyvozuje od použití pojmu „pevný“ v bodě 43 tohoto rozsudku, že pojem „referenční období“ by měl být chápán spíše jako období vymezené pevně.
- 29 S takovým výkladem bodu 43 rozsudku ze dne 9. listopadu 2017, Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844) se však nelze ztotožnit, jak uvedl generální advokát v bodě 55 svého stanoviska. Pojem „pevný“ použitý v uvedeném rozsudku musí být chápán nikoli ve smyslu „období, které se nezbytně kryje s kalendářním rokem“, ale jako „měrná časová jednotka“, tedy v uvedeném rozsudku jako období v délce sedmi dnů.
- 30 Ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 9. listopadu 2017, Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844), se totiž otázka analyzovaná Soudním dvorem netýkala pevného nebo klouzavého charakteru referenčního období, ale pouze toho, zda měl být povinný den týdenního odpočinku podle článku 5 směrnice 2003/88 poskytnut nejpozději v den, který následuje po období šesti po sobě jdoucích pracovních dnů, nebo zda měl být poskytnut v rámci každého období sedmi dnů. Soudní dvůr, který se přiklonil k poslední uvedenému řešení, chápal „pevné období“ jako období na vymezenou dobu trvání, avšak nerozhodl, zda se začátek a konec tohoto období musí či nemusí krýt s kalendářním rokem nebo obecněji odpovídat neměnným datům v kalendářním týdnu.
- 31 Z výše uvedeného vyplývá, že jelikož ze znění a kontextu článků 16 a 19 směrnice 2003/88 nelze vyvodit žádné informace, mají členské státy v zásadě volnost určit referenční období podle metody, kterou si zvolí, avšak s výhradou dodržení cílů sledovaných touto směrnicí.
- 32 Pokud jde zatřetí o cíle sledované směrnicí 2003/88, je třeba připomenout, že z ustálené judikatury vyplývá, že jejím cílem je zaručení lepší ochrany bezpečnosti a zdraví pracovníků zejména tím, že směrnice v článku 6 písm. b) stanoví omezení maximální průměrné délky týdenní pracovní doby. Tento maximální limit představuje pravidlo sociálního práva Unie značného významu, které se musí jako minimální požadavek vztahovat na každého zaměstnance za účelem zajištění ochrany jeho bezpečnosti a zdraví (rozsudky ze dne 14. října 2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, body 32 a 33, jakož i citovaná judikatura, a ze dne 10. září 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, body 23 a 24, jakož i citovaná judikatura).
- 33 Kromě toho je nezbytné, aby byl zcela zajištěn užitečný účinek práv přiznaných pracovníkům směrnicí 2003/88, což nutně zahrnuje povinnost členských států zaručit dodržení všech minimálních požadavků stanovených touto směrnicí, a zabránit zejména jakémukoli překračování maximální průměrné délky týdenní pracovní doby, jak je stanovena v čl. 6 písm. b) uvedené směrnice. Tento výklad je totiž jediným výkladem, který je v souladu s cílem uvedené směrnice, jímž je zaručit účinnou ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků tím, že pro ně bude skutečně platit pracovní doba, která nebude v průměru překračovat maximální limit v délce 48 hodin týdně po celou dobu trvání referenčního období (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. září 2006, Komise v. Spojené království, C-484/04, EU:C:2006:526, bod 40 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 14. října 2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, bod 51 a citovaná judikatura).
- 34 V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že tento cíl znamená, že každý pracovník musí mít nárok mimo jiné na přiměřený odpočinek, který musí být nejen skutečný a umožňovat dotčeným osobám, aby se zotavily z únavy způsobené prací, ale musí mít též ochranný charakter, aby se co možná nejvíce

snížilo nebezpečí narušení bezpečnosti a zdraví pracovníků, které může představovat nahromadění pracovní doby bez nutného odpočinku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. září 2006, Komise v. Spojené království, C-484/04, EU:C:2006:526, bod 41 a citovaná judikatura).

- 35 Je nutné rovněž zdůraznit, že jak vyplývá z bodu 15 odůvodnění směrnice 2003/88, pružností, kterou tato směrnice přiznává svým článkům 16 a 19, pokud jde zejména o uplatňování jejího článku 6 písm. b), není dotčeno dodržování zásad ochrany bezpečnosti a zdraví pracovníků.
- 36 Z judikatury Soudního dvora navíc vyplývá, že odchylky stanovené v článku 17 směrnice 2003/88 je třeba vykládat v tom smyslu, že jejich působnost je omezena na to, co je nezbytně nutné pro ochranu zájmů, které tyto odchylky dovolují chránit (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. července 2017, Hálvā a další, C-175/16, EU:C:2017:617, bod 31, jakož i ze dne 21. února 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, bod 38).
- 37 Právě ve světle těchto úvah je třeba určit, zda jak pevná, tak klouzavá referenční období jsou v souladu s cílem směrnice 2003/88, který spočívá v zaručení účinné ochrany bezpečnosti a zdraví pracovníků.
- 38 V této souvislosti je třeba uvést, že pevná i klouzavá referenční období jsou sama o sobě v souladu s uvedeným cílem směrnice 2003/88, jelikož umožňují ověřit, že pracovník po celou dobu trvání dotyčného období nepracuje v průměru více než 48 hodin týdně, a že jsou tedy dodrženy požadavky na jeho zdraví a bezpečnost. Za tímto účelem není podstatné, že počátek a konec referenčního období jsou určeny podle pevných kalendářních dat nebo v průběhu plynutí času.
- 39 Dopad pevných referenčních období na bezpečnost a zdraví pracovníků však závisí na souboru relevantních okolností, jako je povaha práce a její podmínky, jakož i zejména maximální délka týdenní pracovní doby a délka referenčního období, které byly dotyčným členským státem zvoleny. Jak se totiž shodli všichni účastníci řízení, pevná referenční období mohou na rozdíl od těch klouzavých, vést k situacím, v nichž nelze dosáhnout cíle ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků.
- 40 V tomto ohledu je nutno uvést, že metoda pevného referenčního období může vést k tomu, že zaměstnavatel určí zaměstnanci v průběhu dvou po sobě jdoucích pevných referenčních období intenzivní pracovní dobu, kterýžto tak i při dodržení dob odpočinku podle článků 3 a 5 směrnice 2003/88 překročí v průměru maximální limit týdenní pracovní doby za období, které by vzhledem k tomu, že zasahuje do obou těchto pevných období, odpovídalo klouzavému období stejné doby trvání. K takové situaci nemůže dojít, pokud je referenční období určeno na klouzavém základě, protože klouzavá referenční období vedou z povahy věci k nepřetržitému přepočítávání průměrné týdenní délky pracovní doby.
- 41 Ačkoli jsou tedy pevná a klouzavá referenční období, jsou-li posuzována samostatně, sama o sobě v souladu s cílem ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků, může vést kombinace dvou na sebe navazujících pevných referenčních období v závislosti na maximální délce týdenní pracovní doby a doby trvání referenčního období zvolených dotčeným členským státem k situacím, v nichž by tento cíl mohl být ohrožen, přestože jsou dodrženy doby odpočinku upravené v člácích 3 a 5 směrnice 2003/88.
- 42 V projednávaném případě Francouzská republika nejen vyčerpala prostor, který jí poskytuje směrnice 2003/88, pokud jde o maximální délku týdenní pracovní doby, tím, že ji stanovila na 48 hodin, ale rovněž využila odchylky upravené v čl. 17 odst. 3 ve spojení s článkem 19 prvním pododstavcem této směrnice k prodloužení referenčního období pro výpočet průměrné délky maximální týdenní pracovní doby na šest měsíců. Za těchto podmínek neumožňuje použití pevných referenčních období zaručit, že v průběhu jakéhokoli období šesti měsíců, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období, bude dodržena průměrná maximální týdenní pracovní doba v délce 48 hodin.

- 43 S ohledem na judikaturu připomenutou v bodech 32 a 33 tohoto rozsudku je třeba mít za to, že uskutečnění cíle směrnice 2003/88 by bylo narušeno, kdyby použití pevných referenčních období nebylo doplněno o mechanismy umožňující zajistit, aby v průběhu každého období šesti měsíců, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období, byla dodržena průměrná maximální týdenní pracovní doba v délce 48 hodin.
- 44 Kromě toho je třeba připomenout, že na základě druhého pododstavce článku 19 směrnice 2003/88 platí, že pokud chce členský stát prodloužit referenční období nad rámec limitu šesti měsíců, je za tímto účelem nezbytná kolektivní smlouva nebo dohoda uzavřená mezi sociálními partnery. V případě, že je referenční období podle článku 19 prvního pododstavce této směrnice vymezeno na pevném základě, může to vést k tomu, že pracovník bude během šestiměsíčního období, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období, pracovat v průměru déle než 48 hodin týdně, přestože k tomu nebyla uzavřena kolektivní smlouva nebo dohoda mezi sociálními partnery. Toto období, které zasahuje do dvou období, může vést k situacím, které jsou ve skutečnosti možné pouze v rámci referenčního období podle článku 19 druhého pododstavce uvedené směrnice. Takový výsledek by vedl k oslabení odchylky upravené v tomto ustanovení.
- 45 Je proto na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení upravila mechanismy, které, jak vyplývá z bodu 43 tohoto rozsudku, umožní zajistit dodržení průměrné maximální týdenní pracovní doby v délce 48 hodin v průběhu každého šestiměsíčního období, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období.
- 46 Kromě toho je nutno připomenout, že procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, nesmějí být méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) (rozsudek ze dne 24. října 2018, XC a další, C-234/17, EU:C:2018:853, bod 22, jakož i citovaná judikatura).
- 47 Pokud jde konkrétně o zásadu efektivity, předkládající soud musí zejména zkoumat účinnost procesních prostředků dostupných ve vnitrostátním právu pro dotčené pracovníky, jimiž se mohou, případně prostřednictvím zrychlených řízení nebo řízení o předběžných opatřeních, neprodleně domáhat ukončení jakékoli praxe, která by nebyla v souladu s požadavky čl. 6 písm. b) směrnice 2003/88, které nutně vyplývají ze správného provedení směrnice do vnitrostátního práva.
- 48 S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že článek 6 písm. b), článek 16 písm. b) a článek 19 první pododstavec směrnice 2003/88 musejí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která pro účely výpočtu průměrné délky týdenní pracovní doby stanoví referenční období, která začínají a končí k pevně určeným kalendářním datům, za předpokladu, že tato právní úprava zahrnuje mechanismy umožňující zajistit, aby v průběhu každého období šesti měsíců, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období, byla dodržena průměrná maximální týdenní pracovní doba v délce 48 hodin.

K nákladům řízení

- 49 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Článek 6 písm. b), článek 16 písm. b) a článek 19 první pododstavec směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby musejí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která pro účely výpočtu průměrné délky týdenní pracovní doby stanoví referenční období, která začínají a končí k pevně určeným kalendářním datům, za předpokladu, že tato právní úprava zahrnuje mechanismy umožňující zajistit, aby v průběhu každého období šesti měsíců, které zasahuje do dvou na sebe navazujících pevných referenčních období, byla dodržena průměrná maximální týdenní pracovní doba v délce 48 hodin.

Podpisy.